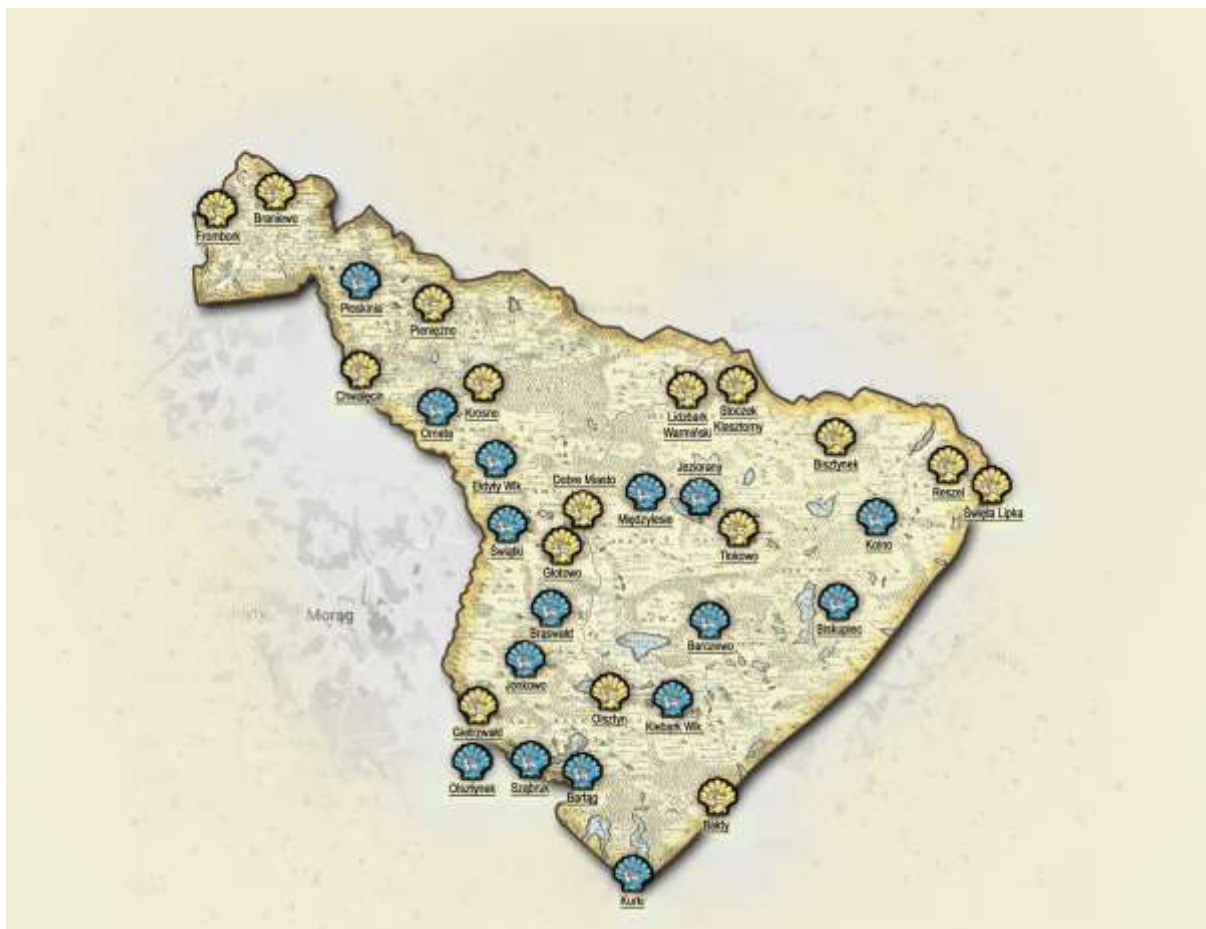

KONCEPCJA WYTYCZENIA PIESZEGO SZLAKU TURYSTYCZNEGO PN. SZLAK ŚWIĘTEJ WARMII

Monika Sztorc

Olsztyn, grudzień 2024

SPIS TREŚCI:

1. Metodologia pracy
 - I Wstęp
 - II Etapy tworzenia Szlaku Świętej Warmii
 - III Techniczne wyznaczenie Szlaku
 - IV Etapy pracy w formie punktów
 - V Wnioski
2. Gminy powiatu lidzbarskiego - charakterystyka, opis, spis ciekawych obiektów i miejsc
 - I Gmina Kiwity
 - II Gmina Bisztynek
 - III Gmina Lidzbark Warmiński
 - IV Gmina Lubomino
 - V Gmina Orneta
3. Szlak Świętej Warmii w Powiecie Lidzbarskim
 - koncepcja wytyczenia szlaku
4. Propozycje kontynuacji działań w zakresie tworzenia Szlaku Świętej Warmii

RAPORT DOKUMENTACJI TWORZENIA KONCEPCJI SZLAKU ŚWIĘTEJ WARMII

Niniejszy dokument jest wynikiem mojej kilkumiesięcznej pracy, którą wykonałam we współpracy i z pomocą przedstawicieli władz powiatu, gmin, mieszkańców, artystów, osób prowadzących lokalne biznesy i działalności, duchownych, urzędników, organizacji oraz pracowników instytucji kulturalnych. Zbieranie materiałów i pracę w terenie rozpoczęłam latem 2024 roku, a zintensyfikowałam jesienią, gdy podpisałam umowę z powiatem lidzbarskim, w której zobowiązałam się do wykonania dzieła. Pracę zakończyłam w grudniu 2024 roku, a całą dokumentację spisałam w niniejszym raporcie.

1. Metodologia pracy

I Wstęp

Przedmiotem raportu jest przedstawienie **Koncepcji wytyczenia pieszego szlaku turystycznego pn. „Szlak Świętej Warmii” w powiecie lidzbarskim**, który obejmuje 5 gmin oraz liczy **188 km**.

Szlak opracowałam i wytyczyłam także w gminie Bisztynek. Pomimo, iż administracyjnie należy on do powiatu bartoszyckiego, jest jednym z dwunastu warmińskich miast, jego historia i zabytki stanowią nierozdzielalną całość regionu Warmii. Szlak Świętej Warmii powstał na wzór szlaku wiodącego do Santiago de Compostela w hiszpańskiej Galicji i przechodzi płynnie przez wszystkie gminy powiatu. W powiecie lidzbarskim szlak rozpoczyna się w miejscowości Kochanówka w gminie Lidzbark Warmiński, kończy w Osetniku w gminie Orneta. Cały Szlak Świętej Warmii ma swój początek w Świętej Lipce, kończy się we Fromborku.

Etapy przechodzenia z jednej gminy do kolejnej przedstawiają się następująco:

1. Gmina Lidzbark Warmiński - część południowa
2. Gmina Kiwity
3. Gmina Bisztynek
4. Lidzbark Warmiński miasto
5. Gmina Lidzbark Warmiński - część zachodnia
6. Gmina Lubomino
7. Gmina Orneta

źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Powiat_lidzbarski

Warmia to region historyczny, w przeszłości bardzo silnie związany z religią katolicką, której przedstawiciele w osobach biskupów oraz kapituły katedralnej zarządzali terytorium Dominium Warmińskiego, dziś znanego pod nazwą Warmia. Obszar ten, wyglądem przypominający trójkąt, zajmuje 4290 km² i często błędnie kojarzony jest z Mazurami, które choć w przeszłości niezwiązane kulturowo i historycznie z Warmią, dziś wymieniane są razem z nią. Zwykło się mówić o dwóch regionach jednocześnie, na przykład Olsztyn jako stolica Warmii i Mazur, a przecież dla innych regionów nie stosuje się określeń: na Kujawach i Pomorzu, podając za przykład województwo kujawsko-pomorskie, które podobnie jak i nasze ma w swojej nazwie dwa regiony. Stosując więc poprawne nazewnictwo i trzymając się określonych standardów należy używać właściwej lokalizacji poszczególnych miejscowości.

Ideą Szlaku Świętej Warmii jest skupienie się wyłącznie na regionie, który stanowi jego oś i tylko jemu jest dedykowany. Celem tego przedsięwzięcia jest uniezależnienie regionu historycznego Warmii od promowanych i znanych Mazur, ukazanie szerszemu gronu jego mieszkańców jako świadomych dziedzictwa warmińskiego, dumnych z przynależności do swojego regionu i używających chętnie jego nazwy, która jest odmieniana przez wszystkie przypadki (firma Polka Warmia czy Stowarzyszenie „Dom Warmiński”). To również chęć promocji lokalnych marek i biznesów, ciekawych ludzi i miejsc, którzy w nazwach swoich działalności chętnie nawiązują do regionu, kultywują jego tradycje i podkreślają przynależność regionalną.

W przeciwieństwie do Mazur Warmia posiada jasno wytyczone granice, które zostały wyznaczone już w XIII wieku, korygowane w wieku XIV. Dziś, z różnych powodów, niejednokrotnie mieszkańcy regionu nie zdają sobie sprawy z faktu przynależności właśnie do tej krainy historycznej, traktując Mazury jako obszar ciekawszy, bardziej popularny i znany wśród mieszkańców całej Polski. Jednak Warmia ma do zaoferowania dużo więcej. Dziedzictwo sakralne i architektoniczne w postaci kościołów, kaplic oraz kapliczek, może być ciekawym źródłem nie tylko dla wiernych, ale również dla turystów rozmiłowanych w sztuce. Ponadto rzemiosło artystyczne, wyposażenia wnętrz, malarstwo i rzeźba w postaci najstarszych XIV-wiecznych przykładów sztuki to gratka nie tylko dla mieszkańców, ale również i przyjezdnych. Jedyne w Polsce oficjalnie uznane przez Kościół Katolicki miejsce objawień Matki Boskiej w Gietrzwałdzie oraz sanktuaria i założenia pielgrzymkowe są licznie odwiedzanymi destynacjami grup nie tylko z Polski, ale również z zagranicy. Świadectwa obecności Mikołaja Kopernika, najśłynniejszego mieszkańca Warmii, kanonika kapituły katedralnej, człowieka, który zdecydował się spędzić na Warmii wiele lat swojego życia,

również przyciągają turystów z całego świata. Odbywają się tu międzynarodowe i ogólnopolskie konferencje oraz wykłady poświęcone jego życiu oraz pracy.

Ideą Szlaku Świętej Warmii jest również promowanie i zachęcanie do odwiedzania miejsc, które nie są popularnym miejscem pielgrzymek, są jednak wartościowe pod kątem sztuki i religii, a także posiadają walory przyrodnicze. W powiecie lidzbarskim najczęściej odwiedzanym przez turystów miejscem jest Lidzbark Warmiński z zamkiem biskupów czy też Stoczek Klasztorny. Sanktuaria pielgrzymkowe w Krośnie oraz Chwałęcinie, nie tak znane i popularne jak Święta Lipka, wciąż wymagają generalnych remontów i pomocy finansowej. Perły sztuki malarskiej spod znaku Macieja Meyera, twórcy polichromii we wspomnianej Świętej Lipce oraz Fromborku, znajdują się również na północy regionu. Kościół w Wozławkach wraz z kaplicą Świętego Brunona jest świadectwem pracy artystycznej tego ważnego dla Warmii malarza, pochodzącego przecież z Lidzbarka Warmińskiego.

Sama **koncepcja pielgrzymowania** jest stara jak świat. Ludzie odwiedzali miejsca o szczególnym znaczeniu religijnym. Idea drogi, którą przemierza człowiek posiada osobisty wymiar symboliczny. Intencje, cele, modlitwy towarzyszą pielgrzymowi z każdym krokiem. Poprzez ten niespieszny rodzaj przemieszczania się, staje się on uważnym obserwatorem otoczenia. Poznaje miejsca, ludzi, przywozi pamiątki, które pomagają mu trzymać żywe wspomnienia drogi. Ta droga pozwala również pielgrzymowi poznać siebie, daje refleksję i siłę z osiągnięcia założonego celu i dojścia do ostatniego punktu wędrówki. Mieszkańcom osiadłym na szlaku i w jego okolicy przynosi źródło zarobku, inspirację do polepszania swoich produktów, dzieł i wytworów, inwencję do tworzenia nowego.

Szlaki piesze występują w całej Europie. Europejskie Szlaki Kulturowe to tytuł nadawany przez Radę Europy trasom i szlakom o wyjątkowym znaczeniu

dla europejskiej tożsamości, kultury i wspólnego dziedzictwa oraz ukazującym różnorodność kulturową i współistnienie kultur. Celem Europejskich Szlaków Kulturowych jest **poprawa i rozwinięcie poszanowania różnorodności kulturowej oraz wzajemnego dialogu**. Pogłębiają one wiedzę o historii Europy oraz wspomagają edukację o wspólnej tożsamości. Szlaki pomagają ukazać często zawiłą, ale wspólną europejską pamięć, historię oraz dziedzictwo. Współpraca międzynarodowa w ramach Europejskich Szlaków Kulturowych wzmacnia więzi i kontakty ponadgraniczne. Jest też okazją do promowania atrakcji regionalnych i lokalnych oraz przyczynia się do trwałego ożywienia gospodarczego, a te właśnie idee przyświecają również warmińskiemu szlakowi pieszemu, któremu poświęcony jest niniejszy raport. Szlak Świętej Warmii jako produkt lokalny ma przede wszystkim zapewnić promocję regionu, przynosić korzyści materialne lokalnemu biznesowi oraz pokazywać szerszemu gronu naszych warmińskich twórców. To, co łączy europejskie szlaki z naszym regionalnym, to wykorzystanie wszelkich walorów krajobrazowych oraz czynnika gospodarczego w postaci lokalnych firm, działalności, inicjatyw społecznych i kulturalnych.

źródło mapy: <https://worldtrailsnetwork.org/an-introduction-to-the-european-cultural-routes/>

Do najbardziej znanych tras zaliczanych do Europejskich Szlaków Wędrownych należą:

1. *Camino de Santiago* - najbardziej znany europejski szlak prowadzący do grobu świętego Jakuba, jednocześnie pierwszy europejski szlak kulturowy certyfikowany w 1987 roku, a także jedna z najstarszych i najważniejszych dróg w Europie. Po drodze pielgrzymi podziwiają wspaniałe zabytki, krajobrazy, smakują lokalne dania i przysmaki, odwiedzają miasta z bogatą historią. Właśnie on jest inspiracją do stworzenia Szlaku Świętej Warmii w naszym regionie.
2. *Pilgrim's way* - malowniczy szlak historyczny prowadzący z Winchester do Canterbury w Kent, na południu Anglii. Po drodze pielgrzymi podążają

trasą z niezwykle bogatym krajobrazem, wędrują po malowniczych wsiach i kościołach. Szlak użytkowany jest od XII wieku.

3. *Via Francigena*, „Droga Franków”, europejski szlak kulturowy od 1994 roku i jeden z najdłuższych szlaków pielgrzymkowych prowadzący do grobu św. Piotra. Zaczyna się w Canterbury w Anglii, wiedzie przez Arras we Francji, Lozannę w Szwajcarii i Sienę we Włoszech, aż do Rzymu. Dzięki temu, iż szlak uzyskał finansowanie, można było stworzyć miejsca noclegowe na trasie i nowe punkty informacyjne, poprawić stan dróg oraz oznakować szlak.
4. *St Conan's way* szlak łączący dwa ważne miejsca kultu w Iona - szkockiej wyspie, nawiązujący do życia i działalności świętego Conana, biskupa wyspy Man i irlandzkiego misjonarza.
5. *St Margaret's way* - szlak prowadzący z Edynburga do St Andrew's w Szkocji, zainspirowany postacią Małgorzaty, świętej i królowej.
6. *St Olav Way*, europejski szlak kulturowy od 2010 roku, sieć 9 szlaków prowadzących do świątyni katedry w Trondheim w Norwegii, nawiązujący do życia i działalności świętego Olafa.
7. *Szlak świętych Cyryla i Metodego* - nowy europejski szlak kulturowy, prowadzący przez 6 krajów, w tym: Grecję, Bułgarię, Węgry, Słowację, Czechy i Słowenię. Nawiązuje do misji Cyryla i Metodego na terenach plemion słowiańskich.

Źródła:

1. <https://mypielgrzymi.com/>
2. https://britishpilgrimage.org/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAyKurBhD5ARIsALamXaGigsQ2nmX7uLdXzS2Bm6fWPha52YirDLG4a8JLKDbL2xOXakhWu1caAnMyEALw_wcB
3. <https://www.viefrancigene.org/it/>
4. <https://www.era-ewv-ferp.org/walking/walking-in-europe/>

5. <https://edu.nid.pl/baza-wiedzy/czym-sa-europejskie-szlaki-kulturowe>
6. <https://www.coe.int/pl/web/cultural-routes>
7. <https://www.era-ewv-ferp.org/walking/walking-in-europe/>

O wyjątkowości Szlaku Świętej Warmii świadczy fakt, iż nie jest on przypisany do jednej konkretnej postaci czy też ludzi, ale dotyczy każdego jej mieszkańca i wszystkiego co ma do zaoferowania. To wielkie dziedzictwo z katolicką spuścizną, przeniknione dawnymi wierzeniami Prusów zamieszkujących wcześniej te tereny. To bogactwo natury, pozostałości wielkiej puszczy poprzecinanej rzekami i jeziorami. Dawne tradycje *łosier* - pielgrzymek do miejsc odpustowych są pięknym przykładem pobożności Warmiaków. Dziś chcemy przypomnieć o tradycjach związanych z religijnym życiem na tym obszarze i umożliwić mieszkańcom Warmii czerpanie korzyści z życia właśnie w tym regionie. Obecność licznie występujących kościołów, zespołów pielgrzymkowych, kaplic oraz kapliczek wprost pokazuje styl życia mieszkańców Warmii. Dziś miejsca te połączone są szlakiem. Współczesna Warmia to jednak nie tylko ogromne dziedzictwo kościelne wraz z jego pobożnym ludem. Zawinięcia II wojny światowej i fakt przybycia nowej fali osadnictwa sprawił, że region ten zaczął się zmieniać. O ile pokolenie wojenne odczuwało pewną tymczasowość i niestałość, brak zakorzenienia, które przekazało swoim dzieciom, o tyle ich wnuki zaczęły odczuwać lokalny patriotyzm i miłość do swojej małej ojczyzny, budując jego nową tożsamość. Wielu z nich tworzy współczesny kształt regionu, zakładając i prowadząc ciekawe miejsca z duszą i sercem. Są to lokalni wytwórcy, rzemieślnicy, właściciele domów i siedlisk, artyści i społecznicy. Każdy z nich z dumą głosi swą przynależność do Warmii, a nazwa regionu odmieniana jest przez wszystkie przypadki w różnego rodzaju działaniach i aktywnościach.

Niniejszy projekt i raport sporządzony jako zwieńczenie kilkumiesięcznej pracy w terenie, ukazuje współczesne bogactwo i walory Warmii w powiecie

lidzbarskim. W swojej pracy korzystałam z nieocenionej pomocy koordynatorów gminnych Szlaku Świętej Warmii, osób zaangażowanych zawodowo i prywatnie w życie swoich małych społeczności. Wiedzę czerpałam również od mieszkańców i osób prowadzących lokalne działalności. Łączy ich jedno - miłość do swojego regionu i duma z przynależności do niego.

Aby zapewnić **międzyregionalność**, szlak połączony został przeze mnie na jednym z odcinków ze Szlakiem Kopernikowskim. Na trasie ujęłam również Mapę Dziedzictwa Kulinarnego Warmii, Mazur i Powiśla, która promuje lokalną żywność i jej wytwórców.

II Etapy tworzenia Szlaku Świętej Warmii

Próbując dokonać podziału mojej pracy na dużym powierzchniowo obszarze, zdecydowałam się na zastosowanie etapów działania w następujący sposób:

1. Każda z gmin została przeze mnie scharakteryzowana ze względu na swoje walory, podałam jej obszar, liczbę ludności, sieć komunikacyjną, atrakcyjne miejsca pod względem turystycznym, lokalne produkty i przestrzeń tworzoną przez ciekawych ludzi. Wiedzę czerpałam od lokalnych przewodników, społeczników i działaczy, a także gminnych koordynatorów. Uwzględniałam interesujące i wyjątkowe miejsca, ciekawostki i lokalne historie. Wiele miejsc znam od lat, śledząc ich działalność między innymi na portalach społecznościowych.
2. Na podstawie istniejącej listy obiektów na Szlaku Świętej Warmii i w okolicach Szlaku Świętej Warmii stworzyłam bazę miejsc, które należy połączyć szlakiem pieszym. Dodałam ciekawe miejsca w okolicy, obiekty, punkty orientacyjne. Starłam się wyznaczyć szlak możliwie z dala

od ruchliwych dróg, wykorzystując trasę atrakcyjną pod względem kulturowym i krajobrazowym.

3. W swojej pracy stosowałam się do wytycznych tworzenia szlaków pieszych, które określają odcinek dzienny w przedziale od 14 do 24 km. Nie oznacza to jednak, że każdy odcinek dzienny odpowiada tylko jednej gminie. Odcinki mogą być podzielone na dwie, a nawet trzy gminy, w innych można spędzić na pieszej wędrówce więcej niż jeden dzień.
4. Podczas wyznaczania trasy starałam się wykorzystywać drogi polne, leśne, szutrowe, bezpieczne dla turystów i pielgrzymów, z niskim natężeniem ruchu. Uwzględniałam również dostęp do transportu publicznego, istniejące dworce i przystanki. Czasami trasę wyznaczałam na odcinkach asfaltowych, gdy nie istniała stosowna alternatywa i innej drogi po prostu nie było.
5. Stworzyłam bazę noclegową, listę lokalnych wytwórców, rzemieślników i gastronomii, które zostały opisane w każdej gminie.
6. Ważnym założeniem było ukazanie różnorodności, która będzie atrakcyjna nie tylko pod względem religijnym i duchowym, ale również biznesowym oraz turystycznym. Specyficzne położenie regionu na terenach pojezierza zdecydowanie sprzyja atrakcyjności poprowadzenia szlaku. Wykorzystałam miejsca bliskości natury i odpoczynku, uwzględniłam trasy kajakowe, dostępne plaże. Omijałam tereny mało wartościowe pod względem przyrodniczo-kulturowym oraz typowo przemysłowe.
7. Na początkowym etapie zbierałam dane, dokonywałam porządkowania wiedzy na temat poszczególnych miejscowości i obiektów. Następnie przeprowadzałam rozmowy i spotkania z burmistrzami, wójtami i gminnymi koordynatorami szlaku. Gdy zachodziła taka potrzeba, byłam kierowana do kolejnych osób, które pomagały mi w tworzeniu

koncepcji wyznaczania szlaku w terenie. Szlak został wyrysowywany na mapie z uwzględnieniem wszystkich ciekawych miejsc w gminie. Następnym etapem był objazd i sprawdzenie wyznaczonej trasy w terenie. Na końcu wszystkie informacje zostały spisane w niniejszym raporcie.

III Techniczne wyznaczenie Szlaku

- W swojej pracy wykorzystałam program AllTrails, aplikację, w której można tworzyć różnego rodzaju trasy podstawowe, ich alternatywy, uzyskiwać opisy ich stopni trudności.

Więcej: <https://www.alltrails.com/pl-pl/>

W poszczególnych gminach tworzyłam trasy przy wspólnej pracy z gminnymi koordynatorami i osobami działającymi na rzecz społeczności lokalnej, znającymi doskonale teren swojego zamieszkania. Korzystając ze swojej wiedzy przewodnickiej i kierując się wskazówkami osób z którymi współpracowałam, zostały wyznaczone piesze odcinki dzienne, które połączone w jedną całość stworzyły szlak w poszczególnych gminach, a następnie na terenie powiatu lidzbarskiego.

- Miejsca i obiekty leżące na Szlaku Świętej Warmii oraz w okolicy Szlaku Świętej Warmii zostały połączone. W powiecie lidzbarskim to 5 z 16 stacji (Lidzbark Warmiński, Stoczek Klasztorny, Bisztynek, Krosno, Chwałęcín),
- w okolicach Szlaku Świętej Warmii to 2 z 16 przystanków (Ełdyty Wielkie oraz Orneta).

- Dzięki pracy w programie Alltrails trasy zostały wygenerowane w formacie GPX do wykorzystania i wgrania na urządzenia wykorzystujące nawigację satelitarną.
- Do każdej trasy wygenerowany został również kod QR do zeskanowania na smartfonie.
- Łącznie działania te przyczyniły się do wyznaczenia 6 odcinków dziennych w powiecie lidzbarskim, jednego w powiecie bartoszyckim oraz jednej Pętli Turystycznej, sumując: 8 odcinków dziennych.
- Daje to łącznie 188 km trasy Szlaku Świętej Warmii w powiecie lidzbarskim.

IV Etapy pracy w formie punktów:

- 1) Stacje i przystanki na trasie Szlaku Świętej Warmii i okolic Szlaku Świętej Warmii (16 plus 16, łącznie 32)
- 2) Ogólna koncepcja łącząca wyżej wymienione w Powiecie Lidzbarskim i w gminie Bisztynek
- 3) Podział na gminy i wytyczenie ogólnego kierunku przebiegu szlaku
- 4) Dokonanie spisu obiektów, miejsc
- 5) Dokonanie spisu szlaków
- 6) Kontakt z przedstawicielami poszczególnych gmin
- 7) Wytyczenie koncepcji szlaku w gminie
- 8) Objazd po gminie i weryfikacja szlaku w terenie
- 9) Naniesienie trasy na mapę do programu Alltrails
- 10) Opis dróg, obiektów na trasie
- 11) Ogólna charakterystyka gminy

12) Połączenie ich w jedną całość i stworzenie raportu końcowego

V Wnioski:

- Szlak Świętej Warmii jest wyjątkowym pomysłem na stworzenie trasy pielgrzymkowej. Pandemia, która wywróciła nasze życie do góry nogami, sprawiła jednocześnie, że zaczęliśmy doceniać to, co lokalne i przywiązywać większą wagę do równowagi psychicznej, do dbania o swoje zdrowie poprzez aktywność w terenie, naturoterapię i obcowanie z kulturą. O ile najbardziej znane europejskie szlaki pielgrzymkowe i wędrowne nawiązują do życia, działalności i śmierci postaci historycznych, świętych kościoła katolickiego, o tyle Szlak Świętej Warmii dedykowany jest jednemu regionowi.
- Siłą napędową do jego stworzenia jest nie tylko całe katolickie dziedzictwo kulturowe, ale również w takim samym stopniu udział społeczności lokalnej, która nadaje Warmii nową tożsamość, pielęgnując jednocześnie dawne tradycje i zwyczaje. To tu tworzą ludzie z pasją i pomysłami.
- Warmia ma duży potencjał i zasługuje na to, aby przestać być wymieniana jedynie w kontekście Mazur, jako tajemnicza kraina, o której niewiele wiadomo. Dla regionu jest to szansa, aby uniezależnić się wizerunkowo od Krainy Tysiąca Jezior i budować swoją własną markę.
- Jest to wreszcie wielka promocja dla wszystkich gmin powiatu, w szczególności dla tych, które nie mają żadnych istniejących szlaków pieszych na swoim terenie lub też nie są gminami szczególnie popularnymi i chętnie odwiedzanymi przez turystów i przyjezdnych.
- Opracowując koncepcję wytyczenia Szlaku Świętej Warmii przyświecała mi idea łączenia, nie dzielenia. Fakt oddzielnego opisanie poszczególnych gmin

nie służyć miał wprowadzaniu sztucznych podziałów czy rywalizacji. Jego celem miała być pewna klasyfikacja i spisanie wszystkich interesujących nas miejsc.

Autorka zdjęcia: Monika Sztorc. Na Szlaku Świętej Warmii, warmińska polna droga.

2. Gminy Powiatu Lidzbarskiego - charakterystyka, opis, spis ciekawych obiektów i miejsc

I Gmina Kiwity

Gmina wiejska

Powierzchnia: 145,09 km²

Liczba miejscowości: 18

Miejscowości na Szlaku Świętej Warmii: Maków, Tolniki Wielkie, Kobiela, Bartniki, Kiwity, Stoczek, Stoczek Klasztorny, Klejdyty, łącznie **8**

Liczba ludności: 3355

Położenie geograficzne: północna część Pojezierza Olsztyńskiego

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: Stoczek Klasztorny Sanktuarium Matki Boskiej Królowej Pokoju, 1/16

Miejscowości/obiekty w okolicach Szlaku Świętej Warmii: brak, 0/16

Istniejące szlaki: 4 szlaki rowerowe

Punkt widokowy: brak informacji

Szlaki komunikacyjne: Gmina powiązana jest z Bartoszczami oraz przejściem granicznym w Bezledach drogą krajową nr 51. Szlak Świętej Warmii omija tę część północną i przechodzi przez południową i centralną część gminy.

Droga krajowa i wojewódzka nr 513 Lidzbark Warmiński – Wozławki stanowią układ komunikacyjny nadrzędny wiążący gminę z układem dróg szybkiego ruchu. Zabudowa wsi Kiwity położona jest po obu stronach drogi wojewódzkiej nr 513 Lidzbark Warmiński – Wozławki. Pozostałe drogi w gminie to drogi powiatowe i gminne, które łączą miejscowości z punktami usługowymi rozmieszczonymi w terenie.

Dziedzictwo kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla: Polka Warmia - marka rodzinna, która wyrosła z tradycji, wiary w wartości i poszukiwania wyjątkowego smaku opartego o naturalne składniki. Rodzinne tradycje przetwórstwa owocowo-warzywnego mają blisko 50 lat. W ofercie firmy są obecnie 4 rodzaje sosów do sałatek i 7 rodzajów kwasów chlebowych. Kobiela 45, 11-106 Kiwity.

Obiekty noclegowe:

Agroturystyka Ostrów Kierwiński, Kierwiny 54

Dom Trakeński, Kierwiny 48

Zgromadzenie Księży Marianów, Stoczek Klasztorny 30, dwa domy pielgrzyma

Pensjonat pod lasem Czesław Łysikowski, Czarny Kierz 27

Gospodarstwo Agroturystyczne Kaprys w Krekolu, Krekole 72

Agroturystyka Bocian Biały, Stoczek Klasztorny 48

Zakątek Szczęścia, Żegoty 81

Stajnia Końskie Uroczysko, Kierwiny 48,

Wzgórze nad jeziorem Blanki, Żegoty 109

Letnisko Symsar, Ośrodek leśny nad jeziorem

Oferta gastronomiczna: Ostrów Kierwiński, agroturystyka z wyżywieniem

Przyroda: użytek ekologiczny Bartniki, jedno z najcenniejszych rozlewisk w kraju o powierzchni 92 ha; Rezerwat przyrody Żegockie Mokradła

Firmy lokalne, wytwórcy i rzemiosło: Polka Warmia, marka rodzinna produkująca między innymi kwasy chlebowe

Charakterystyka: Gmina Kiwity jest gminą typowo rolniczą z elementami korzystnych uwarunkowań turystycznych, dlatego jej dalszy rozwój powiązany jest z sektorem rolnym i turystycznym. Użytki rolne stanowią ponad 74%. Gmina o wysokim potencjale przyrodniczym do produkcji rolnej, niewielka, jej powierzchnia stanowi 0,6% powierzchni województwa. Kształt gminy jest

wydłużony w układzie południkowym, ośrodek obsługi - wieś Kiwity - położony jest centralnie do obszaru. Odległości od ośrodka do skrajnie położonych miejscowości wynoszą 15 km. Powierzchnia wód otwartych stanowi zaledwie 1% powierzchni ogólnej gminy, a lesistość ok. 15%, o połowę mniej niż przeciętnie w regionie.

Najwyższymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi charakteryzuje się południowo – zachodnia część położona nad jeziorami Symsar i Blanki, które leżą już w gminie Lidzbark Warmiński na granicy z gminą Kiwity. Miejscowość Kiwity jest historycznie ukształtowaną ulicówką, obecnie rozwiniętą w kierunku południowym. Najstarsza zabudowa skupiona jest przy drodze wojewódzkiej. W środku wsi rozwinęło się niewielkie centrum usługowe. Gmina rolnicza bez przemysłu.

Najbardziej znaną miejscowością gminy jest Stoczek Klasztorny. To warmińskie sanktuarium pielgrzymkowe znane jest nie tylko z imponującej architektury oraz kunsztownych, barokowych polichromii Macieja Meyera, ale również ze względu na fakt uwięzienia i przetrzymywania tu kardynała Stefana Wyszyńskiego. Grupy, które przyjeżdżają do Lidzbarka Warmińskiego, będąc w bliskiej odległości od Stoczka, niejednokrotnie chcą zobaczyć sanktuarium wraz z jego najbliższym otoczeniem. Miejsce to jest nie tylko jedną ze stacji na Szlaku Świętej Warmii, lecz również bazą z zapleczem noclegowo-gastronomicznym.

To miejsce kultu religijnego, ale również wyciszenia, kontemplacji, bogatej historii i wspaniałej sztuki epoki baroku.

Trasa Szlaku Świętej Warmii:

Miejscowość Kiwity to punkt styku trzech odcinków dziennych Szlaku Świętej Warmii.

Pierwszy z nich to trasa z miejscowości Kochanówka w gminie Lidzbark Warmiński do Kiwit. Odcinek ten ma długość prawie 24 km i oznaczony jest kolorem **czzerwonym**.

Opis:

Trasa rozpoczyna się pod kościołem Świętego Wawrzyńca w Kochanówce przy kapliczce, prowadzi przez wieś do skrzyżowania przed lasem, tu kończy się asfalt i zaczyna szutrowa droga leśna. Trochę ponad kilometr od Kochanówki mamy dwie możliwości trasy. Kolorem czerwonym na mapie zaznaczona jest droga leśna aż do miejscowości Maków. Alternatywna trasa **fioletowa** prowadzi drogą asfaltową przez miejscowości Suryty i Blanki, po czym również prowadzi do Makowa. Stąd około 12,5 km biegnie drogą asfaltową przez Tolniki Wielkie i Kobieli z krótkim odcinkiem drogi szutrowej z Kobieli do Bartników i rozlewiska. Kończy się w Kiwitach przed kościołem pw. św. Piotra i Pawła.

Następuje tu konieczność zakończenia odcinka dziennego, wyniósł on 24 km.

Kolejny odcinek o długości 22 km i kolorze **zielonym** prowadzi do Bisztyńka. Jego alternatywna wersja oznaczona kolorem **fioletowym** ma długość 17,5 km.

Opis:

Zaczyna się w Kiwitach przed kościołem, następnie prowadzi drogą asfaltową do miejscowości Bartniki, stamtąd piękną trasą pośród lasu, następnie pól do miejscowości Prosimy. Krótsza trasa oznaczona kolorem fioletowym (zakładana alternatywa, nie szlak podstawowy) prowadzi przez Kokoszewo do Krzewiny. Wariant podstawowy poprowadziłam nieco dalej na południe -

drogą asfaltową przez Księżno, Łądek, Troszkowo do Krzewiny. Stąd, w obu zakładanych wersjach, szlak prowadzi do Bisztynka drogą nr 57. Wersja podstawowa zakłada objęcie szlakiem Księżna, ze względu na gospodarstwo rolne i agroturystyczne Que Bella Koza, które zajmuje się hodowlą kóz i produkcją serów kozich. To wyjątkowe miejsce, które w mojej opinii powinno zostać ujęte w koncepcji wytyczenia szlaku. Właściciele działają aktywnie na rzecz swojej społeczności lokalnej, posiadają około stu kóz, przy czym na wiosnę liczba stada ma zostać podwojona. Trasa w Bisztynku zostaje zakończona przed Bramą Lidzbarską.

Trzeci odcinek dzienny w kolorze **żółtym** o długości 21 km prowadzi z Kiwit przez Stoczek Klasztorny do Lidzbarka Warmińskiego.

Opis:

Trzeci odcinek dzienny rozpoczyna się przed kościołem w Kiwitach. Kieruje się drogą nr 513 i prowadzi przy lokalnym producencie żywności Polka Warmia. Właściciel jest entuzjastą Szlaku Świętej Warmii, sam promuje region, między innymi poprzez nazwę swojej firmy. Po przejściu 2,5 km i korzystając ze ścieżki pieszo-rowerowej która tam powstaje, szlak skręca w prawo w drogę szutrową. Odcinek ten, prowadzący do Stoczka Klasztornego, bogaty jest w krzyże przydrożne oraz kapliczki, które znajdują się na rozstajach dróg. Docierając do miejscowości Stoczek kończy się droga szutrowa, mijając kaplicę skręcamy w lewo w drogę asfaltową i nią udajemy się do Stoczka Klasztornego, następnie do Klejdyt. Stąd skręcamy w lewo w drogę szutrową i w miejscowości Kierwiny skręcamy w prawo na drogę 513. Około 8 km wędrujemy do Lidzbarka Warmińskiego wkraczając od strony Parku Uzdrowiskowego i tężni solankowych.

Wyznaczony odcinek Szlaku Świętej Warmii w gminie Kiwity w Powiecie Lidzbarskim:

1. Odcinek Szlaku Świętej Warmii I pn. „Część południowa: Kochanówka-Kiwity”

Odcinek czerwony o długości 24 km, kontynuacja szlaku wychodzącego z Powiatu Olsztyńskiego w miejscowości Kochanówka.

Link do mapy: <https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/kochanowka-kiwity-ef8b5fc?u=m&sh=ytvzdb>

2. Odcinek Szlaku Świętej Warmii II pn. „Śmierć kiwicka-Diabelski Kamień”

Odcinek zielony o długości 22 km z zaznaczoną alternatywną i krótszą trasą w kolorze fioletowym o długości 17,5 km.

Link do mapy: <https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/kochanowka-kiwity-da647c5?u=m&sh=ytvzdb>

3. Odcinek Szlaku Świętej Warmii III pn. „Warmińska łosiera”

Odcinek żółty o długości 20 km.

Link do mapy: <https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/kochanowka-kiwity-12ced2d?u=m&sh=ytvzdb>

Źródła:

1. https://bipkiwity.warmia.mazury.pl/6498/4072_strategii-rozwoju-gminy-kiwity-na-lata-2024-2034.html
2. <https://bipkiwity.warmia.mazury.pl/akty/704/przyjecie-strategii-rozwiazywania-problemow-spoecznych-gminy-kiwity-na-lata-2015-2021..html>
3. https://europilot.com.pl/warmia_mazury/mapa_kulinarna_2024_wcag.pdf

II Gmina Bisztynek

Gmina miejsko-wiejska

Powierzchnia: 202,88 km²

Liczba miejscowości: 31

Miejscowości na Szlaku Świętej Warmii: Bisztynek, Krzewina, Troszkowo, Łądek, Ksieźno, Prosimy, łącznie 6

Liczba ludności: ponad 6000

Położenie geograficzne: część Pojezierza Olsztyńskiego, Nizina Staropruska

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: Bisztynek, Sanktuarium Krwi Chrystusa, 1/16

Miejscowości/obiekty w okolicach Szlaku Świętej Warmii: brak, 0/16

Istniejące szlaki: brak

Punkt widokowy: brak informacji, z mapy wynika, że najwyższe (nieoznakowane) wzniesienie w gminie znajduje się w lesie na południe od Bisztyńka - 169,6 m

Szlaki komunikacyjne: Gmina Bisztynek leży poza głównymi szlakami komunikacyjnymi kraju. Podstawowy układ sieci drogowej Gminy Bisztynek to droga krajowa DK 57 Bartoszyce - Bisztynek - Biskupiec, drogi wojewódzkie nr DW 513 Pasłek - Orneta - Lidzbark Warmiński - Kiwity – Wozławki, DW 594 Bisztynek - Robawy – Kętrzyn oraz szereg dróg powiatowych i gminnych.

Możliwość dotarcia koleją, stacja kolejowa Sątopy-Samulewo.

Dziedzictwo kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla: Pasieka „Rancho w Kaczej Dolinie” / Nowa Wieś Reszelska k. Bisztynka To rodzinne gospodarstwo rolne specjalizujące się w produkcji pasiecznej. Oprócz miodów pozyskiwany jest jeszcze pyłek, pierzga i propolis. Produkuje także na małą skalę miody kremowane i tradycyjne preparaty na bazie produktów z pasieki. Produkty pszczele można kupić bezpośrednio z pasieki, przez internet oraz na wielu imprezach regionalnych, Nowa Wieś Reszelska 10, 11-230 Bisztynek.

Obiekty noclegowe: Folwark Malinowy Chruśniak – Łędławki (noclegi i restauracja), pole namiotowe w Sułowie, w samym Bisztynku brak miejsc noclegowych.

Oferta gastronomiczna: Na terenie Gminy brak rozbudowanej bazy gastronomicznej, w Bisztynku: Pyszne Bistro, Kawiarnia Crepe&Coffee, Folwark Malinowy Chruśniak – Łędławki (noclegi i restauracja).

Przyroda: Rezerwat Polder Sątopy-Samulewo

Firmy lokalne, wytwórcy, rzemieślnicy:

Que Bella KOZA – sery, Księżno 5

Rodzinne Gospodarstwo Rolne „Stary dom” – naturalne przetwory kozie, sery, twarożki, Łądek 16

Milena Żakowska – malarka (Wozławki)

Krzysztof Łukomski – rzeźbiarz (Biszynek kolonia)

Pasieka Dziadka Leona – miody, świecek woskowe, produkty pszczelarskie (Sułowo 29)

Danuta Stawiarz – zabawki dziergane

Wiesława Bryl – eko żywność

Piekarnia Oniszko, Biszynek

Teresa Kołodziejska – rękodzieło

Iwona Łuczyc – laleczki

Bożena Ryś – decoupage

Teresa Kolasa – swetry

Iwona Brzostek – malarka

Charakterystyka:

W strukturze przestrzennej gminy Biszynek dominują przestrzenie otwarte: pola, łąki, lasy i zadrzewienia, wody powierzchniowe. Występują tu duże areale użytków rolnych ok. 79 % oraz kompleksy leśne (lesistość - ok. 10%). Udział różnorodnych form obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem wynosi około 9 %. Gmina posiadająca interesujące miejsca wartę odkrycia. Bardzo dużym problemem przy wytyczaniu szlaku był brak istniejącej bazy gastronomiczno-hotelarskiej.

W Wozławkach znajduje się kościół z kaplicą, w której polichromie wykonał Maciej Meyer, twórca malowideł w Świętej Lipce oraz Fromborku. Ciekawym miejscem jest również Izba Pamięci Józefa Englinga w Prosiarach. Z miejscowości tej szlak prowadzi malowniczą trasą do rozlewiska Bartniki.

Gmina posiada ciekawe i interesujące do odkrywania miejsca. Są to Diabelski Kamień w Biszyńku, wspomniany kościół pw. św. Antoniego Opata w

Wozławkach, Rezerwat przyrody Polder Sątopy-Samulewo, kamień plebiscytowy w Bisztynku, Kościół pw. św. Jodoka w Sątopach wraz z grobem ks. Ludwiga. Problemem jest takie wyznaczenie trasy w gminie, by móc odwiedzić wszystkie te miejsca, jednocześnie trzymając się reguł tworzenia szlaku pieszego. W gminie brak jest rozbudowanego zaplecza gastronomicznego – noclegowego, co jeszcze bardziej komplikuje kwestię stworzenia tu Pętli Turystycznej.

Wyznaczony odcinek Szlaku Świętej Warmii w gminie Bisztynek w Powiecie Bartoszyckim:

1. Odcinek Szlaku Świętej Warmii II pn. „Śmierć Kiwicka-Diabelski Kamień”

Trasa została dokładnie opisana na stronach 20-21 niniejszego raportu, wygenerowany został do niej również kod QR oraz podany link.

źródła:

1. https://www.bisztynek.pl/asp/pliki/do_pobrania_2015/Strategia_Rozwoju_Gminy_Bisztynek_na_lata_2022-2030.pdf
2. https://europilot.com.pl/warmia_mazury/mapa_kulinarna_2024_wcag.pdf

III Gmina Lidzbark Warmiński

Gmina wiejska

Powierzchnia: 372 km²

Liczba miejscowości: 55

Liczba ludności: 6815

Położenie geograficzne: Pojezierze Olsztyńskie, Nizina Sępopolska

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: Lidzbark Warmiński – historyczna stolica Warmii, 1/16

Miejscowości/obiekty w okolicach Szlaku Świętej Warmii: brak

Istniejące szlaki: Szlaki piesze: Szlak Doliną Symsarny, ścieżka spacerowa „Szlak Fortyfikacji Trójkąta Lidzbarskiego”, Szlak Kopernikowski, 6 szlaków rowerowych, ścieżka rowerowa szlakiem kolejowym, Szlak Green Velo, Szlak Zamków Gotyckich, Kajakem po Łynie.

Punkt widokowy: Szczyt Góry Krzyżowej – 134 m n. p. m., wspaniały punkt widokowy na całą panoramę Lidzbarka Warmińskiego i okolic; punkt widokowy nad rzeką Łyną: 54.12879601840571, 20.59304405789628;

Taras widokowy znajduje się również na wieży zegarowej Hotelu Krasicki w Lidzbarku Warmińskim.

Szlaki komunikacyjne: Droga krajowa nr 51 o funkcji międzyregionalnej, prowadzi ruch kołowy z przejścia granicznego z Obwodem Kaliningradzkim (Rosja) przez Olsztyn do Olsztynka; drogi wojewódzkie: nr 511, granica państwa - Górowo Iławeckie - Lidzbark Warmiński; nr 513, Pasłek – Orneta - Lidzbark Warmiński – Kiwity - Wozławki; drogi powiatowe, drogi gminne.

Dziedzictwo kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla: Wędzonki Warmińskie w Lidzbarku Warmińskim: produkty ściśle związane z regionem Warmii w rodzinnym zakładzie, mięso wieprzowe pochodzące z lokalnych masarni i w oparciu o przepisy z książki kucharskiej z 1954 r. W ofercie ma m.in. pasztety, salcesony, galarety, kaszanke, ryby wędzone i wędzony drób. Adres: ul. Juliusza Słowackiego 16, 11-100 Lidzbark Warmiński.

Obiekty noclegowe: <https://lidzbarkw.pl/wp-content/uploads/2021/05/Hotele-hosteliki-pensjonaty.pdf>

https://lidzbarkw.pl/wp-content/uploads/2021/05/ulotka_baza_noclegowa_1.pdf

Oferta gastronomiczna:

<https://lidzbarkw.pl/wp-content/uploads/2021/05/Baza-gastronomiczna.pdf>

Przyroda: Obszary Chronionego Krajobrazu Równiny Orneckiej (Doliny Elmy, Doliny Dolnej Łyny, Doliny Symsarny); Jezioro Potar – ostoja ptaków wodno-błotnych, użytek ekologiczny; NATURA 2000 Kaszuny. Obszar gminy w 67% zajmują lasy iglaste, lasy mieszane 12%, liściaste 9%.

Firmy lokalne, wytwórcy, rzemieślnicy: Główną oś napędową stanowi miasto Lidzbark Warmiński – siedziba gminy miejskiej, tu znajduje się Hotel Krasicki, Termy Warmińskie, Oranżeria Kultury, tężnie solankowe, powstaje również Uzdrowisko Lidzbark Warmiński.

Charakterystyka: Gmina okala gminę miejską Lidzbark Warmiński, historyczną siedzibę biskupów warmińskich. Gmina Lidzbark Warmiński wchodzi w skład obszaru funkcjonalnego „Zielonych Płuc Polski”. Teren gminy charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem zasobów środowiska przyrodniczego o zachowanych naturalnych krajobrazach. Gmina charakteryzuje się malowniczymi krajobrazami, licznymi rybnymi jeziorami i rzekami, zasobnymi w grzyby i jagody kompleksami leśnymi. Lasy w gminie stanowią 26% obszaru. Największe ich skupiska występują w okolicach Łaniewa, Strykowa, Kochanówki, Miłogórza. Porastają w sosny, świerki, dęby, buki, olsze, graby i brzozy. W lasach można odnaleźć wiele rzadkich gatunków ptaków i ssaków, np. krzyżodziób, żuraw, czapla, łabędź, cietrzew, bocian biały i czarny. Duży odsetek zwierzyny stanowi zwierzyna łowna, np. sarna, jeleń, łos i daniel, dzik. Wypoczynek skutecznie można nad jednym z trzech głównych jezior: Blanki (Gajlickie), Symsar i Wielochowskim. Są to jeziora położone kilka kilometrów od Lidzbarka Warmińskiego, otoczone polami uprawnymi, łąkami i lasami. Teren gminy przecinany jest rzekami i ich dopływami. Do największych należą: Łyna - główna rzeka Warmii oraz Symsarna. Podobnie urokliwe są rzeczki: Elma, Kirsna czy Drwęca Warmińska. Gmina

Lidzbark Warmiński jest atrakcją zarówno dla tych, którym potrzebna jest samotność, jak i dla zainteresowanych zabytkami kultury materialnej. Warto zwiedzić czternastowieczny kościół parafialny w Blankach i kościół z drewnianą wieżą we wsi Kłębowo, kościoły gotyckie w Rogózu, Kraszewie, Ignalinie, Babiaku i Runowie oraz neogotyckie kościoły w Kochanówce i Jarandowie. Na szczególną uwagę zasługują takie miejsca pamięci jak teren, na którym rozegrała się bitwa na polach wsi Ignalin pomiędzy wojskami francuskimi a koalicją rosyjsko-pruską (10 czerwca 1807 r.). Drugim takim miejscem jest Cmentarz z I Wojny Światowej w miejscowości Markajmy, który funkcjonował w latach 1914 -1918, a jego historia związana jest z istnieniem w Lidzbarku Warmińskim obozu jenieckiego.

Wyznaczony odcinek Szlaku Świętej Warmii w gminie:

Gmina Lidzbark Warmiński wraz z miastem jest punktem przechodzenia trzech odcinków dziennych szlaku. Pierwszy z nich został dokładnie opisany przy gminie Kiwity (trasa Kochanówka-Kiwity), drugi odcinek to trasa z Kiwit do Lidzbarka Warmińskiego (dokładny opis przy gminie Kiwity), trzeci z Lidzbarka Warmińskiego do Łaniewa.

Opis:

Odcinek ten rozpoczyna się w Lidzbarku Warmińskim przy tężni solankowej, prowadzi następnie do miasta przez Park Uzdrowski, Oranżerię i Termy Warmińskie. Oznaczony kolorem **niebieskim** kieruje się na południe od rzeki Łyny i pokrywa z pieszym odcinkiem Szlaku Kopernikowskiego (przechodzi przez Pomorowo). Jego alternatywna wersja, oznaczona kolorem **fioletowym**, kieruje się na północ od rzeki Łyny przechodząc przez Laudę i Ignalin. Obie wersje trasy kończą się w Łaniewie, miejscowości w której znajduje się przystań kajakowa.

Odcinek Szlaku Świętej Warmii IV pn. „Biskupia Warmia” Lidzbark Warmiński-Łaniewo:

Link do mapy: <https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/mapa-17-grudnia-2024-d554f7b?u=m&sh=ytvzdb>

źródła:

1. [file:///C:/Users/monik/Downloads/Strategia%20Rozwoju%20Gminy%20Lidzbark%20Warmi%C5%84ski%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/monik/Downloads/Strategia%20Rozwoju%20Gminy%20Lidzbark%20Warmi%C5%84ski%20(1).pdf)
2. https://europilot.com.pl/warmia_mazury/mapa_kulinarna_2024_wcag.pdf
3. <https://gminalidzbark.com/atracje-turystyczne/szlaki-rowerowe/>
4. <https://gminalidzbark.com/atracje-turystyczne/sciezki-piesze/>
5. <https://mapa-turystyczna.pl/node/lidzbark-warminski#54.12425/20.58216/14>
6. <https://www.hotelkrasicki.pl/atracje/taras-widokowy>
7. <https://lidzbarkw.pl/wp-content/uploads/2021/05/Baza-gastronomiczna.pdf>

8. https://lidzbarkw.pl/wp-content/uploads/2021/05/ulotka_baza_noclegowa_1.pdf
9. <https://lidzbarkw.pl/wp-content/uploads/2021/05/Hotele-hosteliki-pensjonaty.pdf>

IV Gmina Lubomino

Gmina wiejska

Powierzchnia: 149 km²

Liczba miejscowości: 19

Miejscowości na Szlaku Świętej Warmii: Wolnica, Bieniewo, Lubomino, Biała Wola, Świątkity, Ełdyty Wielkie, Wapnik, łącznie 7

Liczba ludności: 3651

Położenie geograficzne: północno-zachodni skraj Pojezierza Olsztyńskiego

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: brak, 0/16

Miejscowości/obiekty w okolicach Szlaku Świętej Warmii: Ełdyty Wielkie – najstarsza wiejska parafia na Warmii, 1/16

Istniejące szlaki: 3 szlaki rowerowe: niebieski, zielony oraz żółty

Punkt widokowy: w okolicy miejscowości Świątkity, za wyjazdem z lasu od strony Białej Woli, nieoznakowany - najwyższe wzniesienie w gminie

Szlaki komunikacyjne: dwie drogi krajowe nr 507 i 593, szlak poprowadzony został z dala od nich, głównie przez drogi szutrowe, polne, częściowo asfaltowe, ale z niewielkim natężeniem ruchu, w miejscowości Wolnica odcinek drogi brukowanej, gmina posiada połączenie kolejowe z Olsztynem i Braniewem – stacja Lubomino.

Dziedzictwo kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla: brak

Obiekty noclegowe: skupione w miejscowości Lubomino:

- Śladami Napoleona Centrum Szkoleniowo - Rekreacyjne, ul. Kopernika 12 Lubomino
- Dom Pielgrzyma, plebania przy kościele św. Katarzyny Aleksandryjskiej, Karola Szymanowskiego 2/1 Lubomino
- Dom w Wolnicy, Wolnica 7

Oferta gastronomiczna: w miejscowości Lubomino:

- Restauracja Gościnna, ul. Kopernika 13 Lubomino
- Restauracja Śladami Napoleona, Centrum Szkoleniowo – Rekreacyjne, ul. Kopernika 12 Lubomino
- Wołowina z Lubomina

Przyroda: Rezerwat Ostoja Bobrów na rzece Pasłęce w zachodniej części gminy, jezioro Tonka – jedyne jezioro w gminie

Charakterystyka:

Gmina promująca się hasłem malowniczej panoramy polskiej wsi, obszarowo jedna z najmniejszych gmin województwa, typowo rolnicza bez ośrodków przemysłowych, widząca swe szanse w rozwoju turystyki. W miejscowości Lubomino znajduje się stacja kolejowa, co umożliwia sprawną komunikację w kierunku Olsztyna i Braniewa. Gmina posiada jeden obiekt na mapie okolicy Szlaku Świętej Warmii, jest to położona w zachodniej jej części wieś Ełdyty Wielkie wraz z najstarszym kościołem w tym regionie. Gminie zależy szczególnie na poprowadzeniu szlaku wzdłuż jedyne lokalnego jeziora Tonka. W okolicy znajdują się rozległe przestrzenie, droga szutrowa prowadząca do najwyższego wniesienia w okolicy oraz do samych Ełdyt Wielkich i dalej do rzeki Pasłęki, rezerwatu i granicy gminy. Ze względu na krańcowe położenie

miejsowości podjęta została decyzja o utworzeniu Pętli Turystycznej prowadzącej z Lubomina.

Gmina Lubomino jest interesująca ze względu na spokój i umiejscowienie z dala od wielkomiejskiego zgiełku, ruchliwych tras i przemysłu. Południowa część gminy posiada zróżnicowane ukształtowanie terenu.

W przyszłości planowane jest powstanie Spichlerza Warmińskiego, miejsca, w którym lokalni warmińscy wytwórcy i rękodzielnicy będą mogli sprzedawać swoje wyroby, promować ekologię oraz region. Ciekawym miejscem w gminie jest plebania w Lubominie, gdzie nocował Napoleon Bonaparte.

Trasa Szlaku Świętej Warmii:

W gminie Lubomino przechodzą trzy odcinki dzienne Szlaku. Pierwszy z nich, oznaczony kolorem **czerwonym** o długości 16 km prowadzi z gminy Lidzbark Warmiński, z Łaniewa.

Opis: Odcinek dzienny rozpoczynamy w miejscowości Łaniewo w gminie Lidzbark Warmiński, następnie odcinkiem drogi asfaltowej przez las i miejscowości Wolnica oraz Bieniewo kierujemy się do Lubomina. To prosty i niedługi odcinek trasy. Droga nie jest bardzo uczęszczana, okoliczny las oraz odcinek brukowanej drogi w miejscowości Wolnica uatrakcyjnają wędrówkę. Tę trasę kończymy pod kościołem św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Lubominie.

Kolejny odcinek to pętla turystyczna o długości 29 km, oznaczona kolorem **fioletowym**. To idealna propozycja całodniowej wycieczki pieszej dla podróżnych mogących dostać się do Lubomina koleją i stąd rozpocząć wędrówkę.

Opis:

Wędrówkę rozpoczynamy pod kościołem w Lubominie. Kierujemy się na południe odcinkiem drogi szutrowej położonej równolegle do torów kolejowych. Malowniczą trasą polną docieramy do jeziora Tonka. Kierujemy się następnie dalszym odcinkiem drogi szutrowej do Białej Woli i Świątkit, następnie drogą asfaltową do Ełdyt Wielkich. Pętlę zamykamy udając się na północ przez miejscowość Wapnik do Lubomina.

Trzeci i ostatni odcinek dzienny Szlaku prowadzi z Lubomina do Ornety i ma na mapie zostać oznaczony kolorem **zielonym**. Jego długość to 16 km.

Opis:

Odcinek dzienny rozpoczynamy przy kościele w Lubominie, następnie kierujemy się na północ. Do krańca wsi idziemy chodnikiem, z drogi asfaltowej skręcamy w lewo na Opin w drogę szutrową. Na odcinku leśnym skręcamy w prawo i docieramy do miejscowości Opin, stamtąd drogą asfaltową przy kościele i fragmencie drogi brukowanej skręcamy w lewo w drogę asfaltową do Białego Dworu. Przed Ornetą ulicą Krośnieńską docieramy do Krosna, stamtąd drogą szutrową przez pola i odcinek leśny udajemy się do Ornety od strony północnej. Trasę odcinka dziennego kończymy przy ratuszu.

Wyznaczony odcinek Szlaku Świętej Warmii w gminie Lubomino w Powiecie Lidzbarskim.

1. Odcinek Szlaku Świętej Warmii V pn. „Warmiński las”

Odcinek czerwony o długości 16 km, prowadzi z Łaniewa, gmina Lidzbark Warmiński do Lubomina.

Link do mapy: <https://www.alltrails.com/explore/map/odcinek-5-laniewo-lubomino-c8b783b?u=m&sh=ytvzdb>

2. Odcinek Szlaku Świętej Warmii VI pn. „Lubomińska pętla”

Pętla turystyczna o długości 29 km w kolorze fioletowym, całość w gminie Lubomino.

Link do mapy: <https://www.alltrails.com/explore/map/petla-turystyczna-w-gminie-lubomimo-5fc34ed?u=m&sh=ytvzdb>

3. Odcinek Szlaku Świętej Warmii VII pn. „Od gotyku do baroku”

Odcinek zielony o długości 16 km, prowadzi z Lubomina, przez Krosno do Ornety.

Link do mapy: <https://www.alltrails.com/explore/map/odcinek-5-laniewo-lubomino-743394b?u=m&sh=ytvzdb>

Źródła:

<file:///C:/Users/monik/Downloads/Lubomino.pdf>

V Gmina Orneta

Gmina miejsko-wiejska

Powierzchnia: 244 km²

Liczba miejscowości: 28

Miejscowości na Szlaku Świętej Warmii: Opin, Krosno, Orneta, Drwęczno, Bażyny, Chwałęcín, Osetnik, łącznie 7

Liczba ludności: nieco powyżej 12000

Położenie geograficzne: Równina Ornecka, południowo-zachodnia część Niziny Staropruskiej, w dolinie Drwęcy Warmińskiej, pomiędzy Wzniesieniem Górowskim a Pojezierzem Olsztyńskim. Obszar Gminy leży w dorzeczu rzeki Pasłęki, należącej do zlewni Zalewu Wiślanego. Dolina rzeki Pasłęki stanowi zachodnią granicę gminy.

Miejscowości/obiekty na Szlaku Świętej Warmii: Krosno – mała Święta Lipka, Chwałęcín – kościół Podwyższenia Krzyża Świętego, 2/16

Miejscowości/obiekty w okolicach Szlaku Świętej Warmii: Orneta – miasto smoka, legend i kamieniczek z podcieniami, 1/16

Istniejące szlaki: 8 szlaków rowerowych: czerwony, żółty, niebieski, czarny, zielony, bursztynowy, brązowy, fioletowy; Szlak Fortyfikacji Trójkąta Lidzbarskiego

Punkt widokowy: brak informacji

Szlaki komunikacyjne: 4 drogi wojewódzkie, szlak poprowadzony z dala od nich. Na rzece Drwęcy odbywają się spływy kajakowe, inicjatorem jest pan Tomasz Gucajtis.

Dziedzictwo kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla: brak

Obiekty noclegowe: Hotel Pruski Orneta, 1 maja 57;

Agroturystyka Ekolandia, Elbląska 99;

Dom Myśliwski Sagalasówka, Krzykały 28, Orneta 11

Stawy Ferenca, Ośrodek Rekreacyjny Azyl, Bażyny 100, Orneta

Łowisko Bajka, Osetnik 31

Baza noclegowa OSiR

Oferta gastronomiczna:

Cztery pory roku – restauracja w Ornece, ul. Braniewska 12

Nierówno pod sufitem – pizzeria w Ornece, ul. Zamkowa 9

Babiniec – jadłodajnia w Ornece, ul. Pionierów 3

Pizzeria La Strada w Ornece, 1 maja 23

Artyści:

Jola Wagner ikony, Ciesiul Zofia

Miody Matula, Iwona Rybczyńska malarka

Lazar Karen projektantka

Raz w miesiącu przed orneckim ratuszem odbywają się jarmaki z muzyką na żywo.

Przyroda: Rezerwat przyrody na rzece Pasłęce, duże zalesienie gminy.

Charakterystyka:

Gmina położona w zachodniej części powiatu lidzbarskiego, jest jedyną gminą o charakterze miejsko – wiejskim w powiecie. Gmina ma charakter rolniczy ze znacznym udziałem gospodarki leśnej (ze względu na dużą powierzchnię kompleksów leśnych, również związanych z obszarem Natura 2000).

W samej Ornecie działa Reduta Orneta i Izba Pamięci Ornety. W gminie znajdują się dwa mosty dawnej linii kolejowej, jeden na rzece Pasłęce, drugi na Drwęcy. Miasto posiada bogatą historię filmową, kręcono tu „Niewinne”, „Różę”, „Siłę Wyższą”, „Wenecję”, „Dziewczynę z Mazur”. W bliskiej odległości znajdują się dwa sanktuaria pielgrzymkowe w Krośnie oraz Chwałęcinie. Miłośnicy ruin znajdą tu również pozostałości kościoła w Osetniku wraz z przykościelnym cmentarzem. Gmina posiada swoje lotnisko.

W przyszłości planowane jest stworzenie Kamper Parku przy jeziorze Mieczowym.

Trasa Szlaku Świętej Warmii:

Odcinek dzienny w gminie Orneta został oznaczony kolorem **czerwonym** i ma długość prawie 16 km.

Opis:

Odcinek dzienny szlaku rozpoczyna się w Lubominie przed kościołem Świętej Katarzyny Aleksandryjskiej. Następnie kieruje się na północ do Opina. Trasa prowadzi przez pola i las drogą szutrową, asfalt rozpoczyna się w Opinie. Dalej kierujemy się na zachód do miejscowości Karbowo-Gajówka i Biały Dwór. Szlak omija Ornetę od wschodniej strony i kierując się na północny - wschód prowadzi do Krosna. Stąd drogą leśną szutrową przez Zacisze Leśniczówkę wchodzi do Ornety od strony północnej. Odcinek dzienny kończymy przed ratuszem. Długość odcinka wynosi nieco ponad 16 km.

Wyznaczony odcinek Szlaku Świętej Warmii w gminie Orneta w powiecie lidzbarskim.

1. Odcinek Szlaku Świętej Warmii VIII pn. „Szlakiem smoka”

Link do mapy: <https://www.alltrails.com/pl-pl/explore/map/odcinek-8-orneta-osechnik-b5c0150?u=m&sh=ytvzdb>

Źródła:

[file:///C:/Users/monik/Downloads/STRATEGIA ROZWOJU MIAS
TA i GMINY ORNETA na lata 2016 2023.pdf](file:///C:/Users/monik/Downloads/STRATEGIA_ROZWOJU_MIAS_TA_i_GMINY_ORNETA_na_lata_2016_2023.pdf)

3. Szlak Świętej Warmii w powiecie lidzbarskim- koncepcja wytyczenia szlaku

mapa Szlaku Świętej Warmii w powiecie lidzbarskim i gminie Bisztynek

źródło: <https://www.alltrails.com/pl-pl/>

Link do mapy całego szlaku w powiecie:

<https://www.alltrails.com/explore/map/kochanowka-kiwity-d1eb498>

Kod QR:

Uwagi:

Mapę należy otwierać przez stronę AllTrails w przeglądarce internetowej, w aplikacji nie będą widoczne kolory poszczególnych tras. Wyznaczając odcinki dzienne używałam następującej sekwencji kolorów: odcinek czerwony (1), zielony (2), żółty (3), niebieski (4), by dalej kontynuować od czerwonego (5). Trasy alternatywne zaznaczyłam kolorem fioletowym, Pętla Turystyczna również otrzymała takie oznaczenie. W programie można znakować trasy jedynie tymi pięcioma kolorami. Powyżej, w opisach poszczególnych gmin, wygenerowałam odcinki dzienne w postaci linków, które są odnośnikami do map i kody QR do zeskanowania na telefonie. Nie wszystkie drogi, którymi poprowadziłam trasę, są widoczne na mapach Google'a. Pod mapą wygenerowane zostało oznaczenie odległości, wysokości i stopnia nachylenia terenu.

4. Propozycje kontynuacji działań w zakresie tworzenia

Szlaku Świętej Warmii

- Promowanie Warmii w Polsce, uczestnictwo w targach turystycznych, forach, imprezach branżowych, konkursach. Rozwijanie działalności w internecie i na portalach społecznościowych.
- Prowadzenie akcji edukacyjnej polegającej na nauczaniu o historii regionu i jego wyjątkowym dziedzictwie, która powinna zaczynać się od samej Warmii. Wciąż część jej mieszkańców nie zdaje sobie sprawy z przynależności właśnie do tego regionu. Często słyszeć można zrezygnowane i pesymistyczne głosy mówiące o tym, że nic ciekawego nie dzieje się w regionie i niewiele można

tu zobaczyć. Wynika to z niewiedzy, ignorancji, ale przede wszystkim z braku edukacji w tym temacie.

- Zarówno w przestrzeni miejskiej, jak również i wiejskiej, brakuje graficznego przedstawienia Warmii w postaci dawnego terenu biskupów. W mojej opinii jest to warunkiem niezbędnym do rozpoczęcia znakowania Szlaku Świętej Warmii. Brakuje map pokazujących jak wyglądają granice tego regionu.

- Zachęcanie społeczności lokalnej do odkrywania swojej gminy, szlaku, który przebiega na ich terenie, organizacja pieszych marszów i wędrówek, promocja takich wydarzeń w mediach społecznościowych.

- Poprzez działania promujące Szlak Świętej Warmii i ukazanie atrakcyjności regionu - odejście od traktowania Warmii jedynie jako tranzytu w drodze na Mazury. Zachęcanie do dłuższego pobytu i odwiedzanie wielu miejsc na szlaku.

- Możliwość zgłaszania przez gminy obiektów, wyposażenia wnętrz i rzemiosła artystycznego, które wymagają renowacji.

- Oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru zabytków i umieszczenie tablic informujących o ich historii.

- Zadbanie o obiekty na szlaku, ich konserwację i estetykę.

- Budowanie społeczeństwa obywatelskiego, poczucia przynależności do Warmii, angażowanie mieszkańców w inicjatywy związane z tworzeniem Szlaku Świętej Warmii.

- Zwrócenie uwagi na problem stanu wielu warmińskich kapliczek. Są one symbolem całego regionu, występują licznie na trasie całego szlaku, wiele z nich wymaga jednak pilnej konserwacji i naprawy.

- Utworzenie wsi tematycznych będącymi innowacyjnym produktem turystyki wiejskiej. Wioski tematyczne, to lokalne inicjatywy społeczno-gospodarcze,

w wyniku których mieszkańcy tworzą ofertę turystyczną opartą na wybranym temacie przewodnim. Miejscowość, w której prowadzona jest wioska tematyczna może stać się ważnym ośrodkiem opartym na pomysłowości, wiedzy i kreatywności mieszkańców zaangażowanych w jej działalność. Taki przykład stanowi Węgój w gminie Biskupiec i jego „Warmińskie straszdyła”.

Dodatkowe źródła i mapy:

1. <https://jezioro.com.pl/front-images/kondracki.gif>
2. https://www.szlakkopernikowski.pl/images/pdf/Mapa_Szlak_Kopernikowski_2022r.pdf
3. <https://lidzbarkw.pl/wp-content/uploads/2021/05/Hotele-hosteliki-pensjonaty.pdf>
4. <https://szlakswietejwarmii.pl/>
5. https://europilot.com.pl/warmia_mazury/mapa_kulinarna_2024_wcag.pdf
6. [A. Szorc, *Dzieje diecezji warmińskiej*, Olsztyn 1991.](#)
7. [J. Chłosta, *Słownik Warmii*. Olsztyn 2002.](#)
8. [J. Oślak, A. Kopiczko, *Historia Diecezji i Archidiecezji Warmińskiej*, Olsztyn 2010.](#)

Załączniki:

- 1) Załącznik 1 Elementy graficzne w formie elektronicznej znajdujące się na nośniku pamięci USB. Zdjęcia autorstwa Moniki Sztorc.